

HÄNT & TÄNKT augusti 2021

Juli 2021 är den varmaste julimånad som uppmäts. Värmeböljorna kom tidigt, redan i början av juni efter en vår som startade redan i slutet av februari. Översvämningar, torka och bränder på många håll i världen har präglat denna sommar. Det stämmer in på de klimatscenarier som forskarna varnat för. FN-organet IPCC publicerade i juli en rapport som visar att de klimatförändringarna redan är här.

Majoriteten i den vuxna befolkningen är nu vaccinerade. Sjukvården är inte belastad på samma sätt längre. Regeringen och Folkhälsomyndigheten har lättat på många av restriktionerna, men deltavarianten, som är mer smittsam gör att det finns risk att smittspridningen tar fart igen. Vi inleder dock hösten med att återgå till fysiska föreläsningar, vandringar och visningar men är beredda att ställa om, i det fall restriktionerna skärps. Och som vi har längtat efter att kunna återuppta de fysiska mötena med våra medlemmar!

Vi hälsar Lena Adelson Liljeroth välkommen som ny ledamot i Samfundet S:t Eriks styrelse. Två pristagare mottog Samfundet S:t Eriks pris och plakett på årsmötet i år eftersom vi var tvungna att ställa in förra året. Kristina Berglund tilldelades Samfundet S:t Eriks pris och plakett för 2020. Catharina Nolin tilldelades Samfundet S:t Eriks pris och plakett för 2021.

Styrelsen har inlett ett arbete med utvärdering av Samfundet S:t Eriks verksamhet. Vi kommer att systematiskt analysera vår organisation och vårt arbetssätt. Syftet med utvärderingen är att vi ska bli ännu bättre på att leva upp till vårt uppdrag som i enlighet med våra stadgar är att sprida kännedom om Stockholms historia, väcka intresse för bevarande av stadens värdefulla kultur- och naturminnesmärken samt att verka för tillgodoseende av historiska, estetiska och konstnärliga krav vid stadens omdaning och utveckling. Det kommer bland annat att innebära en kraftfull satsning på vår kommunikation. Vi har redan kommit långt i att utveckla vår synlighet i sociala medier, och nu går vi vidare. Hemsidan ska byggas om med ny och bättre teknik. Det arbetet kommer att kompletteras med en ny kommunikationsstrategi.

Samfundet S:t Erik kommer i höst med en ny rapport i samarbete med Urban City Research: *Ska det gå till så här?* Det är en uppföljning av rapporten som vi gjorde tillsammans med dem och Svenska Byggnadsvårdsföreningen *Hur kunde det bli så här?*, som är en djupgående analys av tre stadsbyggnadsärenden i Stockholm. Den nya rapporten är en kritisk granskning av Boverkets förslag till ny regelmodell som är avsedd att ersätta deras allmänna råd till Plan- och bygglagen i *Boverkets Byggregler BBR* och där tanken är att ansvaret för att leva upp till lagens krav ska överlätas på byggbranschen själv bland annat genom standarder samt utredningsförslaget *Bygga och bo till lägre kostnad* med förslag om att seriebyggda hus ska få byggas i strid med gällande detaljplan.

Samfundet S:t Eriks årsbok har i år temat *Postmodernismen i Stockholm*, en årsring utsatt för ett hårt förändringstryck där många unika byggnader hotas av rivning och uppskattade och genomtänkta platser hotas av överexploatering. Vi har också påbörjat vårt arbete med årsbok 2022, som ska handla om ytterstaden.

Våra yttranden och överklaganden ger allt fler resultat. Länsstyrelsen har upphävt stadsbyggnadsnämndens beslut att tillstyrka den okänsliga påbyggnaden på KF-husen vid

Slussen efter vår överklagan. Vi bevakar de alltför många ärenden som strider mot lagstiftningen om Nationalstadsparken i samarbete med föreningarna i Upprop Kulturarv. Närmast i tur står vårt yttrande över Uggleviksreservoaren där vi vill stoppa rivningen av den befintliga anläggningen, som är ritad av arkitekten Paul Hedquist i en världsunik arkitektur. Vi kämpar vidare för att Liljeholmsbadet ska vara kvar. Vi har överklagat stadsbyggnadsnämndens beslut att tillstyrka en nybyggnad på gården i den känsliga kulturmiljön i kv Riset och en rivning av portalen in till den. Vi har också överklagat detaljplanen för Marievik där stadsbyggnadsnämnden tillstyrkt en massiv exploatering med höga hus som kommer att dominera stadsbilden och stadssiluetten i den centrala staden i strid med Riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården.

Välkommen till höstens verksamhet!

Monica Andersson

Ordförande Samfundet S:t Erik

MEDDELANDEN FRÅN KANSLIET

Höstens program, september–oktober

Höstens programverksamhet startar lite försiktigt med att begränsa programperioden till september–oktober, Under oktobers andra hälft återkommer vi med ett program för november–januari.

Men som det ser ut just nu återgår vi antligen till fysiska föreläsningar. Dock är våra föreläsare beredda att ställa om till Zoom om så krävs.

Håll utkik efter extrainsatta programpunkter

Emellanåt erbjuder vi visningar och andra evenemang mellan ordinarie informationsblad. Dessa extrainsatta programpunkter annonseras via e-nyhetsbrev och på hemsidan www.samfundetsterik.se.

Årsboken 2021

Årets årsbok bär titeln *Postmodernismen i Stockholm*, där vi gräver djupt i postmodernismens mångfacetterade uttryck med artiklar om allt ifrån arkitektur och stadsplanering till konstformer och inredning.

Årsboken distribueras till våra medlemmar runt mitten av november. Håll utkik efter avin och glöm inte att hämta ut din bok!

Obs! Glöm ej att meddela ev. adressändring.

Donation

Samfundet S:t Erik har tacksamt mottagit en donation från Föreningen Kulturhistoriska Färder, bildat 1952 men med anor från 1925, avvecklat sin verksamhet. Kvarvarande likvida medel om 37 617 kronor mottogs av Samfundet i juli 2021. Donationen ingår i Samfundets egna kapital och skall enligt givarens önskemål användas för Samfundets syften.

Stockholmiapriset 2021

Tilldelades Linda Wikland för masteruppsatsen *Vårt dagliga bröd gav oss idag. Hungersnöd, krisbantering och resiliens i Stockholm 1650–1750*.

Vän museer och samarbetspartners

Stadsmuseet och Medeltidsmuseet har åter öppnat sina ordinarie verksamheter men har fortfarande ett begränsat antal deltagare vid visningar. Båda museerna håller stängt måndagar men erbjuder övriga dagar ett rikt utbud av aktiviteter.

Strindbergsmuseet och K.A. Almgrens sidenväveri har också återöppnat. Strindbergsmuseets öppettider är tisdagen 12-16 och K.A. Almgren mån-lör 10-16.

Museernas medlemsrabatter:

- *10% i Stadsmuseets & Medeltidsmuseets butiker
- *50% på Stadsmuseets stadsvandringar (1 biljett/medlem)
- *50% på visning av Stadsmuseets & Medeltidsmuseets museilägenheter (1 biljett/medlem)
- *50% på entréavgiften på K. A. Almgrens Sidenväveri, samt 10% i museibutiken
- *50% på entréavgiften på Strindbergsmuseet, 10% i museibutiken samt 20 kr rabatt arrangeang

Nyhetsbrev på e-post

Nyhetsbrev med information från styrelse, kansli och samarbetspartners skickas ut från kansliet per e-post mellan ordinarie pappersutskick. Vill du också få dem? Skicka i så fall din e-postadress till oss. Du kan när som helst säga upp din prenumeration.

Höstmöte 2021

Höstmötet hålls tisdag 30 november 2021 kl 19.00–20.30. Mer information kommer med nästa utskick.

Corona – riktlinjer

Sverige öppnar steg för steg upp igen, och begränsningarna har lättat allteftersom. Men det finns oroande indikationer på en ökande spridning av Deltavarianten. Vi ber därför att du vid våra arrangemang fortfarande håller avstånd, undviker trängsel och att du stannar hemma om du är sjuk.

GDPR

Om dataskyddsförordningen GDPR, och hur vi hanterar dina personuppgifter kan du läsa om på vår hemsida.

ANMÄLAN TILL PROGRAM

Anmälan till medlemsprogrammen sker till Samfundet S:t Eriks kansli **tidigast ons 8 september kl 10.00** (om ej annat anges) per e-post kansli@samfundetsterik.se.

Obs! Anmälningar inkomna före utsatt tid beaktas ej.

Deltagaravgiften inbetalas efter bekräftad plats till Samfundet S:t Eriks **bankgiro 820-1550**.

Tack för att du meddelar återbud! Vi har som regel reservlistor till de olika arrangemangen, så i det fall du får förhinder tar gärna en av dessa reserver din plats. Avbokningar inkomna senare än fem arbetsdagar före avsett arrangemang återbetalas inte.

Vänligen kom i tid! Var på plats 10 minuter innan aktuellt arrangemang börjar.

Obs! 1 plats per medlemskap.

KALENDARIUM sep – okt 2021

Vänligen kom i tid! Var på plats 10 minuter innan aktuellt arrangemang börjar.

Onsdag 8/9

Anmälan öppnar kl 10.00

Torsdag 9/9

Nobelparkens vilda träd (vandring)

Tisdag 14/9

Nobelparken vilda träd (vandring)

Onsdag 15/9

Funktionalismen är här (vandring)

Torsdag 16/9

Skyltinvgning Lästmakargatan 6

Måndag 20/9

Kräftriket – arkitektur och planer (vandring)

Onsdag 22/9

Sigurd Leverentz: Pure Aesthetics (föredrag)

Måndag 27/9

Stigande vatten – hotet mot tunnelbanan över Söderström (vandring)

Tisdag 5/10

Kräftriket – arkitektur och byggplaner (vandring)

Torsdag 7/10

Asplunds hotell, fd Statens Bakteriologiska Laboratorium (visning)

Måndag 11/10

Stockholms blodbad (vandring)

Onsdag 13/10

Den ofrivillige bostadskarriärsten (föredrag)

Måndag 18/10

Asplunds hotell, fd Statens Bakteriologiska Laboratorium (visning)

Torsdag 21/10

Stockholms blodbad (vandring)

Tisdag 26/10

Funktionalismen är här (vandring)

Torsdag 28/10

Att bygga en stad – Stockholm under 800 år (föredrag)

Onsdag 3/11

Husets själ – Bromma och den svenska trädgårdsstadens guldålder (föredrag)

Obs! Obligatorisk anmälan: kansli@samfundetsterik.se **tidigast onsdag 8 sep kl 10.00** (om ej annat anges). Deltagaravgiften inbetalas efter bekräftad plats till Samfundet S:t Eriks bankgiro 820-1550.

Endast 1 plats per medlemskap.

NOBELPARKENS VILDA TRÄD

Nobelparken anlades för drygt 100 år sedan och är en av stadens mest centralt belägna naturparker, det vill säga ett grönområde där växtligheten till större del än i andra parker tillåts utveckla sig fritt, utan klippning, rensning och beskärning. I parkplanen från 2009 betecknas den som grön oas med vild natur, skogskänsla och vattenkontakt, lämplig för picknick, promenader och pulkaåkning. Parken är s.k. arbetum, det vill säga en studieplats för träd, och här finns ett exemplar av nästan alla träd som växer vilt inom Sverige.

Vår ciceron **Kristoffer Hahn**, som återkommande guidar för de botaniska trädgårdarna i Stockholm, Göteborg och London, lotsar oss genom trädbeståndet.

När: Tor 9 sep kl 17.30–19.00
Tis 14 sep kl 14.00–15.30

Samling: Berwaldhallens entré

Kostnad: 120 kr

FUNKTIONALISMEN ÄR HÄR!

Den radikala funktionalistiska arkitekturen, ”funkisen”, presenterades storstilat i Sverige med Stockholmsutställningen under sommaren 1930. Men det breda genombrottet i landet dröjde. Ett av de mer genomförda tidiga funktionsområdena blev Gärdet, stadsplanerat i början av 1930-talet. Under vandringen i området får vi uppleva välbevarade miljöer, höra om arkitekterna och varför stilen fick ett så stort inflytande på stadsbildens och den moderna staden.

Ciceron är antikvarie **Eva Larsson**, Stadsmuseet

När: Ons 15 sep kl 17.00–18.30
Ti 26 okt kl 13.00–14.30

Samling: T-banestation Karlaplan, uppgång Tessinparken

Kostnad: 120 kr

SKYLTINVIGNING LÄSTMAKARGATAN

I byggnaden ritad av arkitekten F.W. Scholander låg under åren 1908–1917 Kvinnliga Rösträttsbyrån som drevs av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR). Det dröjde dock ända till den 16 september 1921 innan Stockholms kvinnor äntligen kunde gå och rösta för första gången. Vi uppmärksammar 100-årsdagen med att inviga den till byggnaden ägnade kulturhusskylten.

När: Tor 16 sep kl 16.00

Var: Lästmakargatan 6 / Norrlandsgatan 22

KRÄFTRIKET – ARKITEKTUR OCH BYGGPLANER

Området har sitt namn efter en krog som vid 1700-talets slut serverade kräftor från Brunnsviken. Under 1900-talets första decennier uppfördes ett flertal byggnader för Veterinärhögskolans räkning, ritade av arkitekterna Ludwig Peterson och Rudolf Enblom och under 1940- och 50-talen uppfördes ytterligare lokaler för den expanderande högskolan. Veterinärhögskolan flyttade till Uppsala vid 1970-talets slut och området ingår idag i Stockholms universitetscampus.

Vi gör en arkitekturhistorisk vandring genom området men diskuterar även aktuella byggplaner under ledning av tekn. dr **Anders Bodin**, kulturmiljöspecialist och ordförande för Haga-Brunnsvikens vänner.

När: Mån 20 sep kl 17.00–18.30
Tis 5 okt kl 14.00–15.30

Samling: Korsningen Roslagsvägen-Kräftrikets infart.

Kostnad: 120 kr

SIGURD LEWERENTZ: PURE AESTHETICS

Vi gör en djupdykning i ett av arkitekten Sigurd Lewerentz' främsta verk beskrivet som 'An atmospheric masterpiece of modern religious architecture', nämligen Markuskyrkan i Björkhamnen utifrån biografien *Sigurd Lewerentz: Pure Aesthetics*.

Föreläsare är bokens redaktörer **Karin Björkquist**, fotograf och **Sébastien Corbari**, arkitekt.

När: Ons 22 sep kl 18.00–ca 19.00

Var: Lokal meddelas senare.

Kostnad: 60 kr

STIGANDE VATTEN – HOTET MOT TUNNELBANAN ÖVER SÖDERSTRÖM

Klimatförändringarna slår mot Mälaren på två fronter – genom att havet stiger och genom att de största flödena i sjön kommer att bli både intensivare och mer frekventa då nederbörden blir kraftigare. Den landhöjning som skulle skydda oss mot översvämningar håller på att bli omsprungna av havshöjningen. Utloppet vid Slussen blir den svagaste länken i Mälarens skydd mot havet, eftersom kajerna och slussportarna är alldeles för låga. Nya Slussen kan behöva skrotas inom några decennier efter 2050 och Gamla stans tunnelbana hotas av översvämning, något som skulle kunna undvikas med en nedgrävning av tunnelbanan.

Genom detta något dystra framtidsscenario lotsar oss **Monica Andersson**, ordförande i Samfundet S:t Erik, **Svante Forsström**, arkitekt samt tidigare utredare av tunnelbanetunnlar på uppdrag av regeringen, och **Bo Göran Hellers**, professor emeritus i konstruktionslära vid KTH.

När: Mån 27 sep kl 17.00–19.00

Samling: Gamla stans t-banepågång

Kostnad: 120 kr

FRÅN STATENS BAKTERIOLOGISKA LABORATORIUM TILL HOTELL ASPLUND

Statens Bakteriologiska Anstalt, belägen i Solnastadsdelen Ingenting, uppfördes 1933–37 efter ritningar av Gunnar Asplund som fått uppdraget genom en arkitektävling. I samband med att verksamheten flyttade ut 1993 byggnadsminnesförklarades anläggningen. Efter att ha stått tom i 10 år omvandlades huvudbyggnaden med tillhörande personalmatsal med stor respekt för Asplunds arkitektur till hotell och restaurang. Det är ett unikt och prisbelönt projekt och ett utmärkt exempel på hur uttjänta byggnader får nytt liv.

Ciceron är **Johan Rittsél**, AIX, ansvarig byggnadsantikvarie för projektet.

När: Tor 7 okt kl 16.30–17.30
Mån 18 okt kl 16.30–17.30

Samling: För er som färdas kommunalt; samling kl 16.00 Västra skogens T-banestation, för gemensam promenad.

För er som kommer med cykel eller bil, samling kl 16.20 Gunnar Asplunds allé 2-4 i Huvudsta, Solna.

Kostnad: 180 kr (kaffe med tillbehör ingår).

STOCKHOLMS BLODBAD, VANDRING

Enligt överbördeln avrättades 82 män på Stortorget i Gamla stan 7–9 november 1520 i Stockholms blodbad, men mycket tyder på att det var fler. Avrättningarna var kulmen på en invecklad maktkamp om Sveriges tron. Hör om personerna i dramats mitt, Kristian II, Kristina Gyllenstierna och Gustav Trolle, och hör om stadens borgare som drabbades hårt. Följ med till de en gång blodbesudlade platserna där en av det mest omtalade händelserna i Sveriges historia ägde rum.

När: Mån 11 okt kl 15.30–17.00
Tor 21 okt kl 14.00–15.30

Samling: Storkyrkans trappa

Kostnad: 60 kr

DEN OFRIVILLIGE BOSTADSKARRIÄRISTEN

Våren 2021 betalade småbarnsföräldrar över sju miljoner för radhus i ytterförorter. Under decennierna med stigande priser och ombildningar till bostadsrätt har vissa blivit rika samtidigt som andra inte har möjlighet att göra samma bostadskariär som tidigare generationer. Hur har det kunnat bli så här?

Författarna till boken *Att förstå bostadsmarknaden – genom historien om den ofrivillige bostadskariäristen*, skribenten **Fredrik B Nilsson** och professor **Hans Lind**, ställer sig frågan om vad en rättvis stad är och vilka politiska åtgärder som kan vara motiverade för att minska orättvisor.

När: Ons 13 okt kl 18.00–ca 19.00

Var: Birgitta-salen, Medeltidsmuseet

Kostnad: 60 kr

ATT BYGGA EN STAD – STOCKHOLM UNDER 800 ÅR

Stockholm kan bara liknas vid sig själv, konstaterades redan på 1800-talet. Den unika balansen mellan vattnen, öarna, bergen och det som vi människor skapat har resulterat i en unikt skön stad. Stadsbyggandet vilar här på en mer än 700-årig rättsuppfattning, internationella arkitekturstilar, planteorier, nya tekniker, sociala visioner och mycket annat. Perspektiven har skiftat, men förankrats i historien.

Föreläsare är stadsplaneraren **Peter Lundevall**, som i sin bok beskriver tio viktiga perspektivskiften, föranledda av tidens gång.

När: Tor 28 okt kl 18.00–ca 19.00

Var: Sevenbomssalen, Stadsmuseet

Kostnad: 60 kr

HUSETS SJÄL – BROMMA OCH DEN SVENSKA TRÄDGÅRDSSTADENS GULDÅLDER

Den svenska trädgårdsstaden är en drygt hundraårig idé om en boendemiljö med hög arkitektonisk kvalitet och med en rikt varierad villa- och läghusbebyggelse från cirka 1910–1940. Trädgårdsstaden är väl integrerad med den omgivande naturen och har en utbyggd infrastruktur med kommunikationer, affärer och samhälllig service.

Konsthistorikern Lotta Alvestam Wahlund låter i sin bok, *Husets själ*, Bromma exemplifiera trädgårdsstaden i ett rikt bildmaterial och med mycket fokus på detaljer.

När: Ons 3 nov kl 18.00–ca 19.00

Var: Birgitta-salen, Medeltidsmuseet

Kostnad: 60 kr

YTTRANDEN

Samfundet har sedan förra utskicket yttrat sig i nedanstående ärenden. Läs yttranden i sin helhet på vår hemsida under fliken ”Opinion”, www.samfundetsterik.se.

- Bottenstocken, Gröndal, sdp 2020-03735, 20210427
- Boverkets buller, dnr 2747-2019 remissyttrande, 20210408
- Burmanstorp 1 m fl i kv Våldö, Vitsand, norra delen av Telestaden med bilagor, sdp 2021-02505, 20210524
- Bygg och bo till lägre kostnad, remissyttrande, 20210324
- Fatburen 1 Södermalm, dnr 2018-05872, 20210401
- Johanneshov 1:1 del av Kylhuset 15, sdp 2019-04267, 20210607
- Konsthallen 15 m.fl. i stadsdelen Djurgården, sdp 2018-00710, 20210510
- Landsknekten 4 och 22 i stadsdelen Älvsjö, S-Dp 2018-13333, 20210519
- Liljeholmsbadet överklagande till länsstyrelsen av beslut om rivningslov, dnr 2021-00880-575, 20210719
- Marievik överklagande mmd dom mål nr P 1833-10, 20210623 med bilagor
- Mars och Vulcanus 1, inhibiton överklagat bygglov mmöd, 20210429
- Mars och Vulcanus 1 yttrande över rdf yttrande till möd, 20210719
- Mars och Vulcanus, yttrande över Raäs yttrande till mmöd 20210617 med bilagor
- Rättikan 1 och del av Enskede gård 1:1, dnr 2017-16414, 20210726
- Riddersvik förnyad granskning, sdp 2013-11692, 20210628
- Riset 11 överklagande bygglov till lst, 20210622 med bilagor
- Riset 11 skrivelse byggnadsnämnden ang ansökan bygglov, dnr 2020-08835-575, 20210309
- Riv inte Liljeholmsbadet, 20210412
- Stallmästaregården, 20210416
- Uggleviksreservoaren, Norra Djurgården 1;1, S-Dp 2020-02200
- Västberga 1:1, Tåjärnet, Solberga, S-Dp 2016-16476 med bilaga 20210520

KONTAKT

Post-, besöks- och fakturaadress:
Samfundet S:t Erik, Köpmang 5, 111 31 Stockholm
Telefon: 08-21 09 24
E-post: kansli@samfundetsterik.se
Samfundet S:t Eriks styrelse nås via kansliet

KANSLI och social media

Öppettider: säkrast tisdag–torsdag kl 10.00–15.00
Hemsida: www.samfundetsterik.se
Facebook: www.facebook.com/Samfundetsterik/
Instagram: SamfundetStErik